

De wijn deed mij goed; ik zal voortaan zo streng matig niet meer zijn. Een zeer matig, zeer geregeld, zeer gerust leven. Hij is een matig roker. De Vlaamse arbeiders leven sober en als ze naar huis gaan, brengen ze een aardig spaarduitje mede. De mensen, door het ongeluk geleerd, leven sober en ingetogen.

610. MATIGEN, BETEUGELLEN.

Beperken, niet botvieren.

Matigen wordt gezegd van die aandoeningen en uitingen, die op zichzelf niet verkeerd zijn, maar dit wel zouden kunnen worden, wanneer ze zich te sterk uiten.

Beteugelen wordt gezegd van datgene wat door heftigheid of drift verkeerd is.

Dit alles moet de gestrengheid van ons oordeel enigszins matigen. Mijn harde woorden wat te matigen en verzachten. Zijn driften matigen. Zijn gramschap, zijn toorn beteugelen. Zijn driften beteugelen.

611. MEDESTANDER, VOORSTANDER, VOORVECHTER.

Deze woorden onderstellen een strijd en geven te kennen dat men er deel aan neemt.

De **medestander** staat naast de hoofdpersoon en strijdt vóór of tegen een beginsel of een partij.

De **voorstander** kan alleen of met anderen strijden voor een persoon of voor een gedachte, diens belangen voorstaan of trachten de gedachte ingang te doen vinden; de wijze waarop hij zich in de bres stelt voor hetgeen hij bevordert wil, blijft hier in het midden.

Voorvechter veronderstelt iemand, die op buitengewoon krachtige wijze ijvert, soms zelfs min of meer roekeloos is.

De minister doelde hierbij op de handelingen van zijn politieke medestanders. In deze zaak was hij een zijner ijverigste medestanders.

Hij was een groot voorstander van het matigheidsgenootschap. Hij bleek de enige voorstander van dat gevoelen te zijn.

Hij was een der eerste voorvechters van het algemeene kiesrecht. Verg. ook : aanhanger, aanhangeling, volgeling.

612. MEEGAAND, VOLGZAAM, GEDWEE, GEHOORZAAM, INSCHIKKELIJK, TOEGEEFLIJK.

Die de eigenschap bezit van zich gemakkelijk naar de wil van anderen te voegen.

Meegaand, volgzaam is hij, die zich gemakkelijk laat leiden, die gemakkelijk gehoor geeft aan een wenk of een raad van anderen.

Gedwee noemt men hem, die zich met onderworpenheid voegt naar de wil van een ander of de beschikking van een hogere macht.

Gehoorzaam is hij, die iemands gebod of bevel gewillig opvolgt, zijn wil volbrengt, hetzij in een bepaald geval, hetzij als blijvende gezindheid. Wordt inzonderheid gezegd van kinderen in betrekking tot hunne ouders, of van mensen in betrekking tot God.

Meegaand, volgzaam en gedwee duiden op een karaktereigenschap, **gehoorzaam** is een gevolg van redenering en plichtsbef.

Die **inschikkelijk** of **toegeeflijk** is, staat niet zo sterk op zijn recht of zo vast op zijn stuk, dat hij niet nu en dan een toegeving doet in 't belang der onderlinge overeenstemming.

Hij heeft een meegaand karakter. Een meegaand humeur, een zachtmoedig hart.

Volgzaam van aard zijn. Een volgzaam kind.

Ik zal te worstelen hebben met een trots en weerbarstig vorstinnenkarakter, in plaats van een gedwee en volgzaam kind bij de hand te leiden. Zij is zo onderworpen, zo kinderlijk onderdanig, zo gedwee.

Was ik mijn moeder niet onderdanig en gehoorzaam in alles? Men moet Gode meer gehoorzaam zijn dan de mensen.

Hij was inschikkelijk zonder laag te zijn, en wist op een eerlijke wijze wat toe te geven aan de menselijke zwakheden. Brengt gij mij eindelijk de tijding dat Philips wat inschikkelijker geworden is?

Een toegeeflijk onderwijzer.

613. MEERDERJARIG, MONDIG.

Wettelijk bij machte om zelf in rechten op te treden of daden te kunnen verrichten.

Meerderjarig is de algemene term.

Mondig wordt vaak in rechten en in deftige stijl, soms ook in de gewone spreektaal gebruikt.

Hij had zijn dochter vóór de tijd meerderjarig doen verklaren, opdat deze aldus in het bezit harer goederen zou kunnen gesteld worden. De koning is meerderjarig als zijn achttiende jaar vervuld is.

Toen koning Lodewijk XIII mondig werd en de dingen zelf wat begon na te zien.

614. MENSDOM, MENSHEID.

Mensdom duidt het menselijk geslacht, de gezamenlijke mensen aan.

Mensheid is eigenlijk de hoedanigheid van mens te zijn, de menselijke natuur. Tegenwoordig wordt het ook gebruikt om het mensdom, de gezamenlijke mensen aan te duiden.

Het mensdom zwijgt en staat verwonderd, als de God der ere dondert. Al 't mensdom zoekt verstand of aardse zegeningen. De geschiedenis van het mensdom.

Zij nam het vast besluit heel haar leven aan de dienst Gods en het heil der mensheid te wijden. Dat de mensheid nog meer heeft geleden van nauwgezette dwazen dan van verstandige snoadaards. Verloste mensheid, kniel voor Hem!

615. MENSENLIEFDE, MENSENMIN, MENS-LIEVENDHEID.

Liefde voor onze evenmens.

Mensliefde drukt uit de liefde van de ene mens jegens de andere.

Mensenmin heeft dezelfde betekenis als *mensliefde* en is waarschijnlijk door de Evangelische Gezangen in de boekentaal gekomen; in de spreektaal wordt het nu en dan gebruikt in scherts.

Menslievendheid is liefde tot zijn medemensen en bereidwilligheid om de ongelukkigen te helpen.

Mensliefde en menslievendheid staan tot elkander in de verhouding van oorzaak en gevolg.

De heilige zedenwet der mensliefde. Zie haar 't bloeiend leven, waar mensliefde smeekt, met vreugd ten offer geven.

O God! gelijk Gij ons het leven hebt gegeven. Met wijsheid, macht en mensenmin... (Ev. Gez., 19, 1.) De dichter gloeit in mensenmin. Haar mensenmin en naastenliefde maakten hem overgelukkig.

Synoniemen

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

